

BUDA-PESTA

16 Octomvre st. v.
28 Octomvre st. n.

Va eși duminică'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 42.

ANULU XIII.

1877.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

EPISTOLE LITERARE.

A patr'a epistola.

Resunetele oferu poetului unu multu mai întinsu terenu decâtu cântecele. Aceste se misca pe unu terenu foarte restrinsu. Usióre în aparintia, în fondu foarte grele, succesele din cele mai rare! De cele mai multe ori succésulu nu depinde de la valórea interna a cântecului, ci de la impregiurări si lucruri cu totulu accidentale. Mai totu-de-una cântecele de resboiu se poporaliséza si vinu a aserciá influinti'a prin ari'a séu melodi'a ce li se dà, si de cele mai multe ori ari'a este totulu, ér cuvintele pieru séu remânu o schema séca. D'aici provine, cà aceste cântece trecu de la unu poporu la altulu, nu prin tectsu, ci prin melodi'a. Marseilles'a a trecutu la tóte popórele mai multu séu mai puçinu civilisate, înse nu prin cuvintele ei, fara prin melodi'a. Tóte o întielegu, tóte se entuziasméza, fara d'a avé trebuintia sè întieléga vr'o iota din cuvintele ei. Aceste au devenitu unu ce d'a dóu'a mâna.

Dar nu voiu sè trecu pe terenulu musiciei. Voiu numai s'aretu, cum cântecele de resboiu, pe lângă cà sânt supuse în creatiunea lor la niste regule foarte viguróse, mai au si nefericirea a depinde în succesele lor de la impregiurări si întêmplări, si déca n'au fericirea a se

combiná cu aceste, moru mai totu-de-una în nascere.

Resunetele sânt scutite de tóte aceste. Adeveratu, ele inca se combina cu music'a, înse aici music'a nu-i nici odata în stare sè absórba cu totulu tectulu si sè-lu arunce în fine cá o pléva séu cá niste frundie uscate în vântu, cum se întêmpla cu tectulu cântecelor. Din contra, tectulu isi pastréza tóta puterea. „Des-tépta-te Române!“ are melodi'a lui, ea inse pe lângă tectsu este cá cerculu de aburi în giurulu sórelui.

De unde vine acést'a?

Resunetele au unu terenu foarte întinsu, cântecele — cum am disu — foarte restrinsu. În resunete poetulu póte sè reverse în abundantia totu farmeculu poesiei, totu foculu simtiemintelor, în deplin'a lui vélvóre, póte sè desvólte întréga puterea ideilor, cu unu cuvântu i stau la dispositiune tóte misterele poesiei. Tóte aceste în cântecele de resboiu stau sub regimulu unui frênu ageru instrunatu.

Dreptu aceea, déca n'am fostu fericitu a înregistrá vr'unu însemnatu cântecu de resboiu, asiu fi asteptatu cá poetii nostri sè-mi stimpere dorulu cu vr'unu classicu resnetu.

M'am desamagitu. Parnassulu românu ne înfaçisiéza si aici o óste schilogita.

Alesandri începe hor'a cu „Balcanulu si Carpatulu.“ De si giganti în sine amândoi, înse dialogulu sfêraitoru ce-lu tinu între sine ne face sè vedemu doi cocosi, ori déca vrei, doi curcani, ce se umfla în pene, sforae din aripi si tóca din ciocuri. Tóta ideia în sine este nefericita, si nenaturalulu întrevorbirii a doi munti se stimpera în câtu-va numai raportându-se cu reflexiunea la dialogurile ce le tinu animalele séu obiectele neanimate în fabule. Inse chiar acestu *mirosu* de fabula compromite totulu, spulbera totu lustrulu, si voindu a prinde unu lustruosu fluture, ne pomenimu cu unu liliacu. Resunetulu si fabul'a sânt cerulu si pamântulu! Muntii potu sè vorbésca în povesti, în fabule; caii potu vorbí si plânge în „Iliada“, în povestile cu Fetu-Frumosu: în unu resunetu inse nici odata.

Poetulu a comisu grave erori chiar si în esecutare. Carpatulu, pe care poetulu voiesce sè-lu încarce de seriositate si maiestate, este fôrte guralivu si laudarusu. Nóue-spre-diece lungi versuri abiá i ajungu pentru a respunde Balcanului, care în tóta „*trufia*“ lui nu-i adressesa decâtu 7½ versuri. Adevverulu si maiestatea nu au trebuintia decâtu de pré puçine cuvinte. Minciun'a si laudarosia inse au lipsa d'unu noianu de frase. Poetulu nostru le-a aplicatu tóte pe dosu. Balcanulu mincinosu si laudarusu vorbesce scurtu si apesatu cá unu Cesaru; Carpatulu, adevveratulu Cesaru, devine guralivu cá unu hirsiu-betrânu.

Tacu de „fulgeri“, dar nu me potu dumeri sè nu întrebu, de unde „tristele Balcanuri?“ Ce? vom dice *innaltele* Carpaturi, Apeninuri, Caucasuri, Pireneuri? — Sânt vr'o dóue-dieci ani, de când — pare-mi-se — Cogalniceanu luase cu furc'a lunga pe unu poetastru pentru „Carpatu.“ Eu inse trecu peste acestu cuvântu, càci celu puçinu ilu aflâmu la unii vechi scriitori, de si în limb'a nóstra nu este decâtu „Carpati“, si totu în pluralu si în celelalte limbe moderne.

Cele din urma dóue versuri:

Si 'n patru parti a lumii sboru smulsele Corpene . . .
Si cânta libertatea pe maluri Dunarene!

n'au între sine nici o legatura sintactica, ori au o legatura din cele mai curioase. Cine adeca „*cânta libertatea pe maluri Dunarene?*“ Penele smulse? Séu libertatea se cânta ea pe sine? — Un'a mai reu decâtu alt'a!

Cine pretinde a scrie frumosu românesc, nu póte fi nici odata cu „naprasnicu“ si cu atâtu mai puçinu unu poetu; chiar si în gra-

iulu poporului raru se aude acestu cuvântu. Nu cumva sè-lu pastrâmu, cá pe o mumia, chiar în poesi'a literara, pe când în poesi'a poporala nu-lu întelnimu mai de locu. Dlu Alesandri, care mai ântâiu a începutu a demormântá poesi'a poporala, me miru cà d'unu timpu încóce isi impenéza poesiile cu niste maracine de cuvinte cari nu le affli nici în cele mai slabe poesi poporale. In fine, care póte fi ratiunea de a scrie „Cá doi giganti naprasnici în locu de „Cá doi giganti teribili“, când în aceea-si piesa, cu câte-va versuri mai în josu, aflâmu „unu frémetu „*teribilu?*“

Pentru a începe sè scriemu mai bine românesc, trebue sè ne ferimu totu atâtu de multu de bôl'a latinistilor si a galomanilor, cá si de gretiosulu talmesiu-balmesiu, — ce si-lu imaginéza unii de limba poporala, care inse în fapta n'o affli nici în povesti, nici în poesi'a poporala, fara numai e fantasi'a unora.

G. Sion nu este mai fericitu în „*Stéu'a României.*“ *Stéu'a* cá medalia póte sè fia fôrte frumósa, cá poesiá inse fôrte anevoia. Cea mai puternica vëna poetica abiá ar fi pututu sè deie óre-care farmecu poeticu „*Stelei României.*“ Me vei întrebá, pentru ce? Pentru cà *Stéu'a* este unu subiectu din cele mai tocite; *toti copiii umbla cu stéu'a si cu Viflcimulu!* Poetulu mai are nefericirea a începe chiar cá în cântecele de stea:

De o stea condusi odata
Magii de la resaritu,
In spelunc'a 'ntuncata
Pe Christu au descoperitu.

În tóta pies'a nici unu avântu poeticu, nici unu entuziasmu. Versurile:

Cine inse astadi vine
Cu mândria-a curati
Fruntea nóstra de rusine
Si-o face-a tresari?

nici cá prosa nu sânt de suferitu.

Unu H. M. este fôrte practic, arunca rim'a în cosiulu cu fusele si în *usióra armatura* dà asaltu a supra Parnassului:

Doi secolu sânt aprópe, de când prin perfidia,
Vulpeanu, infamu, strainulu ve smulge din mâni
arm'a,

Si 'n negrele morminte, ruginei o condamna
Sè pérdia-alu vostru nume. Dar Domnulu cu voi
este!

Voi; si éta arm'a mai splendida reluce.
Si voi veti manú-o! Acolo unde sânteti,
A fostu tiran'a punte, atuncia construita
S'alunge pe barbarulu, o patria dându voue.
Acum pe ea voi treceti cá s'alungati barbarulu,
Ce-aici în tiér'a vóstra impumna 'nchéga 'n sânge

Fiintie innocente, si 'n ofensive urbe
 Preface în cenusia prin bombe de incendiu.
 Români ve fia-aminte, că si Carpati si Hemulu
 La voi si-atinta ochii, la voi ei facu apelulu,
 Căci intermediu sânteti între ai lor tristi *popolii*,
 Nainte iute mergeti, revindecati voi drepturi
 Ce nu ve sânt straine.

Trebue sè-i recunosc meritulu, că a studiatu bine poesile fericitului Eliade scrise la betrânetie. Din aprigu inamicu alu latinistilor se facuse la betrânetie celu mai *cucernicu papistasiu*, despoindu pe dintregulu dictionarulu latinu, si traducându-si *pe papistasia* poesile românesci d'odata!

Unu altulu, C. T. B., crede fara 'ndoiéla, că si dënsulu este poetu când scrie:

E timpu, de când strigarea antica „frati la arme,
 Mosi'a noastră-i prèda a crudelului sultanu“,
 Nu mai s'aude 'n tièra si nici sagét'a 'n carne
 Nu mai se 'nfige-acuma în peptulu musulmanu,
 Faceti că stêrvuri iute, pe Dunarea betrâna,
 Pe luciulu ei celu mare, plutésca înecati!

In ale vóstre véne si-acuma curge sânge,
 Ce curse-odata 'n corpulu vítézului Mihaiu.

Poetulu nostru este de invidiatu pentru spressiuni atâtu de poetice si gramaticale, că *stêrvuri înecati!*

La scóla, muritorule, nu pe Parnassu!

Z. Antinescu umple trei colóne în „Telegraphulu“ din Bucuresci cu „Vocea unui orbu.“

Dënsulu scrisese pe la anulul 1861 o alta piesa sub acestu titlu. Pentru acést'a ilu feliçitezu. Pies'a d'acuma inse nu stà în nici o legatura de rudire cu cea d'atunci, nu are nimicu din avêntulu aceleia, versulu împedecatu si neingrigitu, ideile inganate si perifrasate pâna la desgustu, spressiunea a dese ori din cele mai stângace si mai curiose, d. e.

Si tierin'a stramosiésca salta astadi românesce.

Ér Vasile Paunu în „Oda la resbelu“ a declarat resboiu poesiei, limbei române si logice. Asculta:

Stá mutu de dóue vécuri, stá plinu de întunericu,
 Titanulu ce dusesse cu glasulu lui putericu,
 Cu glasulu lui de tresnetu, din Nistru pân' la Rhinu
 Anticulu nostru nume cu gloriosu destinu.
 Unu colossalu cadavru, sub umbr'a-i veninósa,
 Uscá de dóue vécuri câmp'i'a ta manósa,
 Cingea cu velu de doliu splendidulu teu azuru,
 Tinea în pirotéla ne'nvinsulu teu vulturu,
 O! dalba România! vulturu cela tare,
 Nascutu pe-unu steiu la Tibru, crescutu la Manzanare,

Purtatu din fala 'n fala de ai Lohului fii
 Din muntii Albionei Pai Libiei pusthii!

Adeveratu, numai altu ceva decâtu „cadavru plinu de întunericu“, impenatu cu „si-potu de lumina“, cu „aripi line in arii safirine“, umflatu de „orgoliu“, „înundatu de benedictii“, cu „glangóre furibunda si bomba stridende“, „colosu la capu putinte. la bas'a lui fragilu“, si în fine totulu — „o putreda gramada.“

Asiu puté înca continuá acestu catalogu de resunete ragusite, dar pentru ce sè ne mai tocimu audiulu, când nu putem scóte nici macaru unu accentu dulce?!

Incheiu acésta epistola cu trei strofe din od'a lui A. Roques, adressata imperatului Alexandru. Pies'a nu se rapórta inmediatu la Români'a, autorulu inse este professoru în Bucuresci, si od'a este adressata imperatului la intrarea lui în Români'a. Éta-le!

Et ce cri retentit de l'Oural au Liban,
 Et de Smyrne à Bagdad, les porteurs de turban,
 Engéance trop longtemps par l'Europe soufferte,
 Pâlient, et saisis d'un long frémissement
 Dirent entre eux : „voilà l'heure du châtiment !
 Malheur à nous ! c'est notre perte !“

O bords de l'Hellespont ! ô merveilleuse Hellas !
 Athènes, murs sacrés de Minerve-Pallas,
 Jérusalem, et toi, la Rome de l'aurore,
 Constantinople, reine et perle de deux mers !
 Qui mêlas si souvent tes pleurs aux flots amers
 De ton poétique Bosphore !

Malheureuses cités, si grandes autrefois !
 Ruines au jour d'hui, captives et sans voix,
 Vous savez quels ils sont, les auteurs de vos chutes !
 Ces maîtres inventeurs du harem bestial, (!)
 Qui, de la femme fout un petit animal, (!)
 Dressé pour des plaisirs de brutes !

Ultimele trei versuri sânt fórte nefericite si din punctu de vedere alu stilului, dar mai vêtosu alu esteticeii. Cá stilu esprima tóte aceiasi ideia, si cu câtu lucrulu este mai *delicatu*, cu atâtu trebuia sè-lu esprime mai pe scurtu si mai invelitu. Cá esteticu, nu trebuia sè uite poetulu la cine se adresséza. In cele grele se cunósce art'a, si ea chiar acolo lipsece!

Ce ar dice poetulu de unu pictoru, care pré ar desvelí *adeverulu*?

Ut pictura poesis! dicea *galantulu* Horatiu; galantu, căci si elu ne-a lasatu câte-va portrete fórte *sumese*, dar elu le adressase la *originale* demne de ele!

Ar. Densusianu.

VISULU.

Adi nópte am visatu
Unu visu infricosiatu,
Cà nóptea s'a ivitu
In satu unu focu cumplitu.

Si ómenii din satu
Cu toti au alergatu,
Sè scape de peritu
Ce-aveau mai pretiuitu.

Si multi din focu si-au scosu
Avere de prisosu,
Totu auru, bogatii,
Argintu, bani, mii si mii.

Eu înc'am alergatu
Si 'n bratie mi-am scapatu,
Ce mai scumpu am avutu :
Pe ângeru-mi placutu !

Iosifu Vulcanu.

CALENDARULU POPORALU.

— Credintie, dotine si moravuri romane. —

VI.

Lunile.

Lunile in limb'a poporului românu au feliurite numiri. Antâiu, dar numai fôrte raru, precum se intrebuintieza ele si 'n calendarele tiparite, ér alu doilea precum urméza :

Ianuarie : „*Gerariu*“ numitu asiá de la gerulu celu mare, ce se afla de comunu in acést'a luna. „*Carindariu*“ . inceputulu colindelor. ¹⁾

Februaru : „*Fauru*“ séu „*Faurariu*“ , adeca lun'a faurilor de feru, cari pregatescu fe-rele aratului. ²⁾

In lun'a acést'a e uneori asié de frigu cà „*crépa ouele corbului*“ dupa cum se esprima poporulu din Bucovin'a.

Martie : „*Martisioru*“ . „*Martu*“ si „*Martiu*“ lun'a dieului Mars (Marte). Apoi si „*Germanariu*“ . ³⁾

In limb'a vechia italiana „*Ceres*“ s'a disu si „*geres*“ si însémna *sementia*, fructu de bucate si de generare. Din „*geres*“ s'a formatu „*germen*“ cu asemene întielesu, adeca seméntia fructivera, si fructulu trupului. Insémna înca lastariu, ramu, vitia, origine. Din „*germen*“ s'a

¹⁾ V. Alecsandri : Poesii populare ale Românilor Bucuresti. 1866. pag. 34. — D. T. Bojinca : Anticele Romanilor. Part. II. Buda. 1833. pag. 183.

²⁾ V. Alecsandri op. c. pag. 34. — D. T. Bojinca op. c. pag. 183.

³⁾ D. T. Bojinca op. cit. pag. 183.

formatu „*Germanariu*“ , lun'a lui Martiu la poporulu nostru. ⁴⁾

Aprilu : „*Prieru*“ (deschidietoru) séu „*Florariu*“ . ⁵⁾ Despre acést'a luna dice poporulu din Bucovina :

Pieru priesce
Dara si jupesce.

Adeca : de multe ori e frumosu, caldu si atunci priesce, éراسi de multe ori se 'ntêmpla cà ninge, inghiatia si atunci jupesce. Acést'a inse se 'ntêmpla numai când dilele „*Babei Dochiei*“ trecu în Prieru.

Maiu : „*Fruindariu*“ séu „*Prataru*“ , lun'a erburilor. ⁶⁾

Iuniu : „*Cerisieriu*“ séu „*Cerisielu*“ , a ciresielor. ⁷⁾

Iuliu : „*Cuptoriu*“ , adeca lun'a ferbintielor. ⁸⁾

Augustu : „*Secerariu*“ , ⁹⁾ numita asié, pentru cà in acést'a luna se secera holdele. Apoi si „*Masalariu*“ . ¹⁰⁾

Septemvre : „*Rapciune*“ séu „*Viniceriu*“ si „*Vinitielu*“ . adeca a vinului. ¹¹⁾

Octomvre : „*Brumarelu*“ , ¹²⁾ numitu asié, pentru cà in acést'a luna începe a brumá séu a cadé brumele cele mici.

Noemvrie : „*Brumariu*“ séu „*Promorariu*“ , adeca lun'a brumei si a „*Promórei*“ . ¹³⁾

La Románi „*Bruma*“ însemná : a) diu'a cea mai scurta de peste anu, b) érn'a. De aice apoi in locu de „*anu*“ , de-acolé „*Brumalis*“ ; α) cu privire la diu'a cea mai scurta, signum, Cic. capriorulu : dies. Cic. diu'a cea mai scurta, sidus Ovid. di de érna ; β) cu privire la érna, ernaticu, tempus, Martial. timpu de érna. ¹⁴⁾

⁴⁾ At. M. Marienescu „*Bab'a Dochie si Babele*“ loc. cit. pag. 390 si 391.

⁵⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — D. T. Bojinca op. cit. pag. 183.

⁶⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — D. T. Bojinca op. cit. pag. 183.

⁷⁾ Idem.

⁸⁾ Idem.

⁹⁾ Calendariu pe an. 1874 si urmat. Cernauti.

¹⁰⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — D. T. Bojinca op. cit. pag. 183.

¹¹⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — La D. T. Bojinca op. cit. pag. 183. „*Vinimeriu*“ .

¹²⁾ Idem.

¹³⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — In Bucovin'a „*Promorórei*“ se dice „*Promoróca*“ .

¹⁴⁾ Schönberger Wörterbuch. tom. I. pag. 231. Lipsindu câte-va foi de la inceputulu dictionariului ce-lu am eu, anulu si loculu tiparirii nu i-lu sci.

Decemvrie: „*Andrea*“ séu „*Neiosu*“, a nin-sórei. ¹⁵⁾)

Dnulu G. Dem. Teodorescu dice despre lun'a acést'a: „*Indré, Undré*, séu *Andrea*, de la numele sântului Andreiu. Acést'a luna fiindu gerósa, încâtu „*te 'ntiepa de par cà-ti бага ace, undrele*“ ¹⁶⁾) cum se esprima Românulu în limbagiu-i familiaru — focului i vine sè jóce rolulu principalu.“ ¹⁷⁾)

VII.

Semnele lunilor.

În deobsce lun'a lui Ianuarie este lun'a frigului, a ghiatii si a negurei. Êr déca este ea móle, apoi tempestatea lui Ianuarie urméza obicinuitu la Februarie. ¹⁸⁾)

Când lun'a lui Prieru e frumósa si caldurósa, atunce se ascépta cá în lun'a lui Maiu sè fia frigu, ba adese ori chiar si înghiatiuri, când înse e posomorita si frigurósa, atunci e unu semnu, cà lun'a lui Maiu va fi caldurósa si frumósa. ¹⁹⁾)

Déca în Octomvrie cade multa bruma si ometu (zapada), apoi în Ianuarie putemu asceptá tempestate móle si caldutiá. ²⁰⁾)

De este în Octomvrie si Noemvrie multa plóia, poti asceptá dupa aceea în Decemvrie mari vânturi. ²¹⁾)

VIII.

D i l e l e.

Lun'a, am spusu, cà o impartu în patru septemâni, ér septemân'a în siepte dile si a nume:

Dumineca. Acést'a di la Románi erá diu'a sórelui, solis dies, éra mai târdiu s'a consacratu lui Isusu, dându-i-se numirea de diu'a Domnului, dominis dies. ²²⁾) De aice vine, cà Români o numescu „*duminica*“ (dominica.)

¹⁵⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 34. — D. T. Bojinca op. cit. pag. 183.

¹⁶⁾ Póte cà si de la aceste impunseturi cá cu acele, cá undrelele, cari în Bucovin'a se chiama „*andrele*“ se numescu acést'a luna asié.

¹⁷⁾ „Incercări critice asupra unor credintie, datine si moravuri ale poporului românú.“ Bucuresci. 1874. pag. 10.

¹⁸⁾ Calend. p. Buc. pe an. 1841.

¹⁹⁾ Dupa dis'a mai multor Români din Bucovin'a.

²⁰⁾ Calend. p. Buc. p. an. 1841.

²¹⁾ Idem.

²²⁾ V. Romanu: Amiculu poporului, calendaru pe anulu comunu 1861. Sibíiu. pag. 5.

Luni, latinesce lunae dies, adeca diu'a lunei.

Marti, Martis dies, diu'a lui Mars (Marte.)

Mercuri, Mercuri dies, diu'a lui Mercuriu.

Joi, Jovis dies, diu'a lui Joe (Jupiter.)

Vineri, Vineris dies, diu'a Venerii (Venus.)

Sambata, Saturnus dies, diu'a lui Saturn.

Evreesce „*Sabat*“, diu'a Sambetei. ²³⁾)

IX.

Impartirea dilei.

Diu'a o impartiescu Români în:

„*Resarirea*“ séu „*sóre resare*“. când resare sórele. ²⁴⁾)

„*Prândiu-micu*“ séu „*Prândisiorulu*“, când e sórele de trei suliti. ²⁵⁾)

„*Prândiu-mare*“, ²⁶⁾) timpulu dejunului séu a ospetiului 'nainte de-amédi.

„*Amédi*“ séu „*amédie-di*“, ²⁷⁾) când sânt dóue-spre-diece óre.

„*Cina*“, ²⁸⁾) timpulu ospetiului de catra séra.

Chindii, când e timpu de tóca si apusulu. ²⁹⁾)

Timpulu de la „*sóre resare*“ si pâna la „*amédi*“ se numescu „*deminétia*“, ér de la „*amédi*“ si pâna ce *sfintiesce* sórele séu pâna la „*sóre apune*“ se numescu „*dupa amédi*“, la Români: post meridiem. De aice vine, când se 'ntalnescu doi Români si se saluta, cà dicu 'nainte de-amédi „*buna deminétia*“, dupa amédi „*buna diua*“, pe la „*sóre apune*“ — „*buna vremea*“, ér dupe ce *sfintiesce* sórele „*buna séra*“.

Când e sórele dreptu la amédi, adeca punctu dóue-spre-diece, dicu cà e „*cruce amédi*“.

Ver'a, când sórele arunca mai dreptu radiele spre pamêntu, atunce cunósce Românulu

²³⁾ V. Romanu tot acolo. — M. Calinescu în: Calendaru pe an. 1874. Cernauti pag. 60 articl. „despre calendaru.“

²⁴⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 395.

²⁵⁾ Idem.

²⁶⁾ În Moldov'a dicu „*prândiu*“, când stà sórele în cruce, la amédi. V. Alecsandri op. cit. pag. 395. — „*Prândiu*“ de la lat. *prandium*. Români cá si Români inca aveau datina de a prândi, a gustá 'nainte de-amédi.

²⁷⁾ Prescurtatu din „*ad*“ si „*meridies*“ ad meridiem ea amédi, zu Mittag.

²⁸⁾ De la lat. „*coena*.“ Cin'a la vechii Români erá cam pe la 3 óre dupa amédi. Schönberger Wörterb. I. pag. 334. De aice s'a pastratu acést'a datina si numire la Români nostri, numai cà ei cinéza ce-va mai târdiu decâtu Români.

²⁹⁾ V. Alecsandri op. cit. pag. 395.

mai bine când e amédi, pentru că atunci, stându dreptu în picioare, umbr'a trupului nu se vede, și când nu se vede umbr'a, atunci trebuie numai decâtu să fîa amédi, ér când umbr'a e numai de-unu pasu, atunci e aprópe de amédi, ce-va 'nainte de 12 óre.³⁰⁾

Câte óre sînt 'nainte de-amédi și dupa amédi cunoscu ei dintr'aceea, că-si mesura umbr'a cu pasulu. Ér când începe a se prelunghi umbr'a, atunci merge sórele spre sfințitu.³¹⁾

(Va urmá.)

S. Fl. Marianu.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmare.)

Dupa dóne óre, betrán'a ducédu în spate unu pachetu aninatu de unu bătú și tinédu de máná pe nepotulu seu, plecá cu bucuría în directiunea orasiului Clermont.

În acel'a-si timpu marquisulu, fara să uite cheile casei desierțe alu carei nou proprietaru devinise, se urcá pe calu și reluá calea spre satulu Saint-Jude, unde noi ílu vom precede.

XXVII

Amorulu înviatu.

Sal'a din parteru a ospetariei „Armele Franciei“ întruniá mai pe acele-si persóne cá si în diu'a în care cetitorii nostrii au binevoitu a ne însotí pentru prim'a-óra.

Voimu să vorbim de capitanulu Denis Robustel, de nenea Vilelmu Chadorant, demnulu ospetaru cu figura buna și cu pantece mare, și de domnișóri'a Iulia Chadorant, frumós'a blondina cu ochii gingasi.

Servitorulu și servitórea ospetariei, cei patru gendarmi calareti și câti-va plugari serbatorindu vinulu nou din acele parti, compuneau restulu societáti.

Vilelmu, avédu pe capu o caciula de bumbacu și incinsu cu brâu albu, insemne classice ale functiunilor sale de ospetaru, n'a perdutu nici placut'a sa facia vesela, nici pánțele seu magistralu.

Sbârciturile cari brasdau pelea argasita a capitanului pareau mai numeróse și mai afunde, — dar în alta privintia, elu nu s'a schimbatu.

Numai Iulia oferíá în figur'a sa și în atitudinea corpului seu o schimbare atátu de mare și completa, încátu ar fi fostu greu a o recunósce la prim'a vedere.

De si nu încetase a fi frumós'a, erá înse într'unu modu fórté deosebitu.

În anulu trecut, trasurile sale mici și aprópe copilaresci o facea să apara multu mai tinera decátu etatea ei. Acuma înse ea pareá a fi mai betráná celu puçinu cu cinci siese ani.

³⁰⁾ Dupa credinti'a Românilor din Bucovin'a.

³¹⁾ Idem.

Figur'a ei se lungi séu mai bine slabi; o paliditate adánca înlocuî colórea viuá a obradilor sei; unu cercu de azuru încungiu rá ochii sei mari atátu de stralucitori odinióra si atátu de plini de flacara amórósa, cari — totu plecati în josu — nu mai esprimeau decátu o melancolia.

De odata cu rosele pelitiei sale disparura si formele rotunde ale corsagiului seu; ea semená, în rochi'a sa de pánza ale carei póle cadeau dreptu în josu páná la picioare, acelor figure aprópe nemateriale, cari traiescu pe tablourile lui Giotto, Cimabué și ale altor pictori primitivi.

Portarea Iuliei nu mai pastrá nimica din acea cochetaria naiva provocatóre. Tóta vivacitatea, — putemu díce, cá tóta vitalitatea, — a disparutu din miscárele ei, cari totusi mai pastrau în felu lor linu unu ce de grácia langurósa.

De siguru jun'a copila vescediá de vr'o bóla necunoscuta.

Vilelmu Chadorant (omu demnu și parinte escelentu) ísi adorá unic'a fica; dar, indatinatu a o vedé în fia-care dí, în fia-care momentu, si fiindu slabu observatoru, elu nu bagá de séma nimica, — si de cumva cine-va l'ar fi facutu atentu, de siguru l'ar fi pré surprinsu.

Noi scimu acea bóla necunoscuta, care consumá pe biét'a copila: erá amorulu, unu amoru mare, ardentu, nefinitu, fara sperantia.

Din acea nópte fatala, — în care Iulia, riscându-si onórea far a esitá, a ajutoratu scaparea marquisului Saint-Maixent, — ea fu cuprinsa de o pasiune nebuna, crescédu cá unu focu pe care nimica nu-lu stinge, o predomni cu totul.

Dupa ce i-a aprinsu ánim'a si capulu, amorulu i cutrierá tóta organisatiunea din lántru; ceea ce curgea în vinele Iuliei, nu mai erá sánge, ci focu; niste friguri necentenite, de odata si în corpu și în sufletu, minau jun'a copila, uscându într'íns'a succesele vietii ínse-si și facédu cá dílele să le petréca fara repausu și noptile fara somnu.

Iulia nu conservá puterea d'a se miscá și numai escitatiunea nervósa o mai sustínea.

Ea nu-si fatiariá starea, se simtiá condamnata, ínse nu-i pasá multu de ast'a. Ce mai avea să faca în lumea acést'a, dupa ce a fostu pentru totu-de-una despartita de acel'a, care — pentru dins'a erá lumea 'ntreaga?

De mii de ori ea isi repetiá:

— Elu a juratu cá va revini. Ah! de cumva l'asiu puté revede, a audí vocea lui, a atinge mán'a lui, macaru si pe unu minutu! . . . A-lu revedé . . . a-lu ascultá! . . . este unu visu care nu se va realizá, ah! . . . Marquisulu Saint-Maixent, superbulu gentilomu, mai aduce-si elu a minte de umilit'a mea esistintia? Elu a uitatu totu . . . da, totu . . . chiar si numele aceleia, care va murí pentru cá l'a iubit.

Iulia întrá încetu în sal'a cea mare, abiá sustinédu-se, cá o umbra séu cá o viziune.

În momentulu în care dins'a trecu pragulu, Vilelmu Chadorant díse capitanului:

— Bade Denis Robustel, uitatu-ai acea nópte faimós'a, în care dta si ómenii dtale ati pazitu atátu de bine, si în care totusi prinsonierulu, alu carui capu avea valóre de trei mile de livre, a scapatu, fara să se fi aflatu odata, cum? Ce miscare sgomotósa erá atunci în óspetaria! Tini minte?

— Déca mai tînu minte! — response conducatorulu cu o voce posomorita, punêndu érași pe méša pocalulu plînu, pe care tocmai voi sê-lu golésca. Ah! mi-aducau pré bine a minte! Sînt lucruri ce nu se uita! Apoi, — adause elu cu o voce dura, — de cum-va souvenirile mele aru fi avutu trebuintia sê fia revînte, astadi ar fi diu'a aceea. Inainte de dóue óre, am întelnitu pe hotiulu care m'a desonoratu scapându asiá din mînilé mele!

— Ai vediutu pe marquisulu Saint-Maixent! — strigá Vilélmú cu mirarea cea mai adâncá.

— De câte-va mile d'áice, da... în padurea de la Ebreuil...

— Si nu l'ai arestatu?

Denis Robustel faciú din umere.

— Asil! — întrebá elu, esti dta asiá de reu informatu de ceea ce s'a întemplatú? Nu scii dta, cá marquisulu Saint-Maixent este — prin regele — liberu cá aerulu, si cá elu póte — déca va voi — sê rida în nasulu tuturor judecatorilor criminali si a tuturor brigadelor de gendarmeria. Majestatea sa — prin scrissori patente, — l'a declaratú mai nevinovatu decátu copilulu ce se nasce, si mai onestu omu decátu dta séu mine.

— Eh dar!... eh dar!... elu erá dóra... response Vilélmú Chadorant; — si credu acést'a bucurosu, de óra-ce acést'a e parerea regelui, multu iubítulu nostru monarcu! Regele nu se póte însielá, dícu acést'a cá unu supusu credinciosu, si, pe legea mea, tráiesca regele.

Denis Robustel loví cu pumnulu mész'a atátu de tare, încátu buteliéle si pocalele scuturate se lovira de-olalta, si versara pe méša o parte buna din cuprinsulu lor.

— Nu-mi pasa, fia dara, fi! — esclamá elu apoi într'unu tonu în care se intruniau în parti asemene: maní'a si dispretiulu. Bade Chadorant, me faci sê-mi fia mila de dta!... Póte-se, cá unu omu de etatea dtale sê vorbésca asiá, fara mai multa reflexiune decátu unu copilu!

Si capitanulu iritabilu, reluându o thesa fórté desu sustinuta de elu, începú se însire tóte crimele sevêrsíte de marquisulu Saint-Maixent, si dintre cari cea mai mica, dupa dreptate, tragea dupa sine pedép-s'a capitala.

Nu-lu vom urmá în insirarea lui, ci ne vom ocupa de Iulia.

Tiner'a copila, audîndu pronuciându-se de odata numele lui Saint-Maixent, acelu nume care a fostu singurulu obiectu alu cugetelor sale, simti o tresarire ce semená cu aceea ce urméza din o lovitura electrica.

Ea aflá de odata din cuvintele capitanului, cá marquisulu se afla în tíera, si cá înainte de câte-va minute l'a si întelnitu aprópe de satulu Saint-Jude.

Acea lovitura fu pré aspra si pré grabnica pentru acelu sufletu nebunitu, pentru acelu corpu slabitu.

Iulia scóse unu suspínu linu, ea își puse ambele mîni pe ánima, spre a-i innecá palpítárilé ferbinti, si mai fara consciintia se lasá a cadé pe unulu din scaunele asiediate lângá parete.

Nimene nu bagá de séma ceea ce s'a întemplatú.

Biét'a copila își vini în ori si își încordá de nou atentiunea.

Denis Robustel vorbiá cu tóta energi'a indignatiunii sale în contra a celuia, pe care ílu numiá omulu celu mai ticalosu, celu mai prapaditu si celu mai infamú între toti hotii.

Iulia se scolá cá sê-lu întrerumpa. Ea își deschise gur'a cá sê-i strige:

— Taci! taci! cuvintele dtale sînt mincinoșe! acusatíunile dtale calumnióșe! omulu pe care ílu iubescu eu e nevinovatu!

Dar scandalulu ce avea sê urmeze o înspaimantá.

Ea își díse incetu, cá erá o lasítate a nu protestá în numele aceluia, care a fostu atacatu, si care fara 'ndoiéla n'ar fi avutu decátu sê pronuncie unu cuvêntu, cá sê se apere si sê se desvinovatiésca. Inse eu indesiertu se framéntá asiá, în vanu își împinteniá curagiulu; frie'a tinerei copile ívinse revolt'a femeii maritate. Ea pastrá tacere, pe când din ochii ei ínundau lacrimé de mânia si de rusíne, si esíndu din sala din parteru, cá sê nu mai audia aceea voce uricióșá insultându-i idolulu, se urcá în odaí'a ei, unde se închise.

Acolo, aflându-se în sfirsítu singura, si dupa ce lasá cursu liberu simtiemintelor sale ínfocate, pe cari le descrieramu, Iulia se 'nveseli cu speranti'a ce-i produse noutatea neasteptata si de odata audita, despre petrecerea marquisului în acele parti.

Ea nu se mai îndoi níci unu momentu. Saint-Maixent i promise cá va revini; unu gentilomu atátu de loialu cá dênsulu nu-si putea calcá vorb'a data. Va sê dica, elu s'a rentorsu pentru ea! dêns'a ílu va revedé! elu n'a uitatu-o! Déca elu a întárdiatu atátu de multu a-si ímplini vorb'a data, ast'a s'a întemplatú numai din aceea cauza, cá între elu si între índeplinirea vointiei sale nestramutate s'au aredicatu pedice mari. Se póte, cá iertarea regelui numai acuma l'a facutu liberu si stapánu alu faptelor sale. Acuma elu se grabiá; simtîndu-se atrasu prin ánim'a sa la aceea casa umilita, unde o alta ánima ílu asteptá de unu timpu atátu de îndelungatu; si cine sciea, déca aceea simpatíia n'a fostu unu amoru nascéndu?

Ori cine își póte íntipuí, cá ce pustiiri a pututu sê produca si produse în adevéru unu astfelu de uraganu în creerii aprinsi ai bietei copile.

Restimpu mai de o óra dêns'a erá p'áci sê nebunésca, apoi încetulu cu încetulu se linisci, si cochetari'a femeiesca își reluá drepturile, si de odata íntristarea cea mai adâncá fu ínlocuita de bucuri'a cea mai mare; i plesni prin minte, cá Saint-Maixent putea sê sosésca înca 'n ór'a aceea si cá trebuiá sê-i para frumóșá.

De mai multe luni Iulia, delolata în corpu si în sufletu, nu se mai uitá în mica ei oglind'a atêrnata de paretele odaitiei sale, seu celu putínu se priviá cu nepasare, asiá dícêndu fara sê voiésca.

Se apropiá iute de aceea oglinda modesta si odinóra atátu de desu întrebu'ntiata, si tresari de-o adevérata spaima, vediéndu schimbarea neaudita prin care a trecutú.

Ce au devinitu rotundímile lucie ale obradilor sei, rosele imbobocite ale pelítiei, gingasiulu surisu alu buzelor sale rumene?

— Dumnedieule! — gângavi sêrman'a copila suspinându, cadíéndu descuragiata pe marginea patului si ascundiéndu-si fati'a în ambele sale mîni, —

Dumnedieule! acést'a nu mai sùm eu! Sùm betrâna! sùm urîta! dënsulu nu me va mai iubi!

Cugetulu, cà pleopele i se vor umflá si ochii i se vor rosí, i opri îndata lacrimel.

Isi spelá fati'a în apa rece si isi dîse:

— Pentru ce sè plîngu? Dóra si dënsulu va ghici, cà déca m'am schimbatu, caus'a e cà am suferitu pentru amorulu lui... si apoi elu me va iertá...

XXVIII.

Realizarea asteptării.

Putîntelu întarita de acestu cugetu mîngaia-toru, Iulia începù a-si peptená admirabilulu seu peru blondinu, atâtu de desu si lungu, încâtu — desfacëndu-lu pe spate — putea sè se acopere cu elu cá cu o manta, si se peptená întocmai cá si odinióra, când fara grige si vesela, mergea sè dantieze în serbările de prin satele vecine.

Apoi îmbracá rochi'a cea mai frumósa ce avea modest'a sa garderoba.

Rochi'a erá aceea ce o purtá în sér'a în care Saint-Maixent cá prinsonieru schimbá cu ea niste priviri atâtu de gingasie în sal'a cea mare, la cina, si pe care de atunce o pastrá cu evlavia cá pe cea mai pretiósá dintre tóte suvenirile sale.

Dupa ce isi facù toalet'a, Iulia se privi de nou, înse fara d'a suride fetiei sale si repetá cu întristare:

— Nu, nu, acést'a nu sùm eu, elu me va gasi urita!

Sêrmen'a copila se amagiá fórte în privinti'a ei! Ea nu numai cà nu erá urita, dar unu cunoscatoru trebuia s'o gasésca mai multu decâtu frumósa, căci totu ce a perdutu în gingasia, a dobânditu în delicatetia si în înétia.

Cu paliditatea sa mare si cu ochii sei mari deschisi, ea semená mai multu unei domnisióre din clasele înalte îmbracata în costum falsu, decâtu uriei tierance. În momentulu acest'a, si mai multu decâtu alta-data, dëns'a erá portretulu viu alu contesei de Rahon.

Numai, se întielege de sine, cà fic'a jupanului Vilelmu Chadorant, ospetaru în satulu Saint-Jude la însemnulu „Armele Franciei,“ nu putea sè aiba acea nuanzia.

Singur'a ferésta a micei odai a Iuliei se deschidea spre drumulu de tíera.

Ea deschise acea ferésta, si lasându a cadé de jumetate perdéu'a de pânza, de dupa care se ascunse, asteptá cu încredere hotarita, privindu întrebatoru spre cele dóue extremitáti ale orisonului, căci déca erá ceva ce nu putea crede, erá aceea cà Saint-Maixent nu va vini.

Trecù o óra.

În curtea ospetariei se audi unu sgomotu mare de pinteni, de cisme mari si de tropote de cai.

Capitanulu Denis Robustel si cei patru ómeni ai sei, recoriti de ajunsi, se urcau pe cai sè-si continue caletori'a.

Iulia i vediù esindu pe pórt'a cea mare si îndreptându-se în stâng'a caii lor în trabu.

Ei disparura. Timpulu trecea. Drumulu, pâna unde putea sè petruna privirea, erá desiertu si amurgulu se apropia.

— Cátu de târdiu vine! — siopti fét'a tinera.

Apoi adause în sine cu o nelinise nespusa:

— Si de cumva dënsulu n'ar vini...

Apoi numai decâtu se rentórse la convingerea sa:

— Nu! nu! nu e cu putintia! elu va vini... ânim'a îmi dice, cà va vini... elu se apropia... eu sciu... éta-lu!... Déca bucur'fa omóra, eu voi muri!

Sórele, aprópe d'a disparé, nu mai aretá decâtu jumetatea discului seu de-a supra unei panglice de nori rosi si înflacarati.

Radiele sale din urma înveliau într'unu vaporu de auru întorseturile albe ale drumului, care curgea între margini de verdétia catra padurea de Ebreuil.

De odata Iuliei i parù, cà din mijloculu acelu vaporu s'a aredicatu unu micu noru de pulvere.

Ce erá acelu atomu perdutu în spaci? Dóra nimica; si totusi totu sufletulu tinerei fete se lipi de elu, si ochii ei ardenti se ficsara a supra acelu punctu ce abia se póte descrie.

Norulu se mariá repede.

Nu peste multu se putù distinge unu calu care alergá în galopu, apoi form'a eleganta si svelta a calaretiului se desemná pe purpurulu cerului.

Anim'a Iuliei încetá sè palpíte; o cetia cuprinse ochii ei si i înveli orisonulu.

— Vederea mi se tulbura, — gângavì ea punëndu-si la olalta mânile rugátore; — totu mi se ntuneca... nu mai vedu... Dóra asiá móre omulu... Dumnedieule, lasa-me sè mai traiescu înca... Iértame sè-lu mai vedu mai pe urma... si apoi, déca ór'a mi-a vinitu, ia-me!

Sgomotulu cadentiatu alu potcovelor calului, atingëndu drumulu uscatu si tiapenu, resuná din ce în ce mai tare.

Apoi acelu sgomotu se audieá atâtu de aprópe, încâtu tiner'a féta se întrebá cu spaima fórte mare, nu cumva calaretiulu a trecut pe lângá casa, fara sè se fi opritu?

Spaim'a ei durá numai o secunda. Sgomotulu încetá de-odata si o voce sonóra si bine timbrata strigá:

— Unde e stapanulu acestei ospetarii? Unde-su servitorii si servitórele? Tóta lumea a adormitu? Desteptati-ve, natarei, si aflati cá unu gentilomu face stapânului vostru onóra d'a remané la elu!

Acea voce erá a marquisului Saint-Maixent.

Iulia o recunoscu de la primele cuvinte, si, lo-vita de o emotiune fórte puternica, cadit fura consciintia de sine, pe scândurile odâii sale.

Strigatulu marquisului fu auditu în sal'a de josu.

Vilelmu Chadorant, servitóra si servitorulu, alergara numai decâtu.

Servitóra prinse calulu de frêu; servitorulu grabi sè-i tína scariti'a, si Vilelmu repetá închinatiunile si salutárele sale, celu puçinu întru atâta încâtu i permitea imposant'a rotundíme a pântecelui seu, totu dicëndu-si a parte:

— Am vediutu pe acestu gentilom unde-va! Saint-Maixent intrá în ospetaria.

(Va urmá.)

S A L O N U.

Calindarul septemanei.

Dumin.	16 28	E. 21 d. R. Luca, ss. parinti.
Luni	17 29	pr. Osie, c. m. Andreiu C.
Marti	18 30	s. ap. ev. Luca, s. m. Marin.
Mercuri	19 31	pr. Ioil, s. m. Uar.
Joi	20 1	s. m. m. Artemiu, c. ma. Matrona.
Vineri	21 2	c. p. Ilarion M. s. mm. Gaie, Dasiu.
Samb.	22 3	ss. mm. Alesandru, Iraeliu.

CRONIC'A RESBOIULUI.

Ranitii români.

Oradea-mare 15 oct. Onorabile domnule redactoru! Ve rogu sè aveti bunetate a publicá aceste ofrande în fôia dvóstre. Cu tóta stim'a

Veturia Romanu.

Ofrande pentru soldatii români raniti în resboiulu russo-româno-turcescu din anulul 1877:

Veturia Romanu 50 fl. Nicolau Vulcanu 5 fl. I. Vulcanu 1 fl. Teodoru Filipu 1 fl. Iuliu Pappfalvai 1 fl. Vasilie Catoca 1 fl. V. Potcasiu 1 fl. Georg Juhász 1 fl. Gavril Popdanu 1 fl. Nicol. Pallade 5 fl. Teod. Rossiu 2 fl. Pap 1 fl. Georgiu Marchisiu 1 fl. Paulu Pop 1 fl. Gavril Lungu 1 fl. P. M. 1 fl. Unu crescinu 1 fl. Cineva 1 fl. Cornel Diaconovici 2 fl. Ios. Bozinteanu 1 fl. Ioanu Selagianu 40 cr. Simeonu Desseanu 5 fl. Cineva 1 fl. Georg Farcasiu 5 fl. Cineva 1 fl. N. N. 40 cr. Cineva 1 fl. G. Orosu 1 fl. N. N. 1 fl. Cineva 1 fl. Cineva 1 fl. N. N. si N. N. 40 cr. Cineva 1 fl. Margineanu 50 cr. N. N. 40 cr. N. N. 1 fl. Cineva 1 fl. Cineva 1 fl. Cineva 1 fl. N. 50 cr. Elena Horsia 5 fl. Anna Horsia 1 fl. Pocelu 2 fl. P. V. 2 fl. N. N. 20 fl. Unu preotu 2 fl. Unu românu 5 fl. Veduv'a Ecaterina Rezeiu 5 fl. Iosifu Romanu doi galbeni. Sum'a 150 fl. 60 cr. adeca: una suta cinci-dieci flor. si 60 cr. valuta austriaca, si doi galbeni în natura.

Din suma 150 fl. 60 cr. încursa în note a Bancei austriace s'a cumperatu $\#$ galbeni 26, de la Iosifu Romanu 2. Sum'a 28 $\#$. adeca dóue-dieci si optu galbeni austriaci. Colectanta: Veturia Romanu în Oradea-mare.

Contribuiri pentru ranitii români se facu în tóta Roman'a necontentitu, dar si din cóce de Carpati inca se continua cu multu zelu adunarea ofertelor. Spaciulu înse ne lipsesce, spre cea mai mare parere de reu a nóstra, a le puté înregistrá. Trecemu dâra a notá, macaru si pe scurtu, alte impartesiri.

R e s b o i u l u.

Contribuiri pentru arme. Ministrulu de esterne alu României, dlu Cogalniceanu, a facutu unu apelu la tiéra pentru cá sè se faca contribuiri d'a se cumperá arme. Apelulu patrioticu a avutu efectulu celu mai stralucitu. Tiéra întréga a întimpivatu cu mare entuziasmu cuvintele devotatului ei fiu. Adi tóta Români'a emuléza d'a-si face dator'i'a nationala, subscriindu sume mari pentru cumperare de arme.

Orasiile si corporatiunile se întrecu în privinti'a acést'a cu particularii. Nobil'a însufletire a petrunsu pâna si 'n arteriele cele mai de josu ale poporatiuni, si toti voiescu a se aretá demni fii ai tierii în aceste momente critice. Sumele contribuite pâ'n'acuma facu unu totalu fôrte considerabilu. Numai consiliulu comunalu alu Bucurescilor a votatu costulu a 1000 de pusci.

Contribuiri pentru alte trebuintie ale armatei române înca se facu multe în Români'a, si a rume pentru hranirea si îmbracamintea soldatilor. Consiliulu comunalu alu capitalei a înratu celu d'ântâiu p'acést'a cale; elu a votatu în unanimitate 5000 lei pentru cautarea soldatilor raniti, 25,000 pentru cumperare de flanele si cogioce. Éta ce póte nobil'a inspiratiune!

Bismarck — precum ni spune „Daily News“ — cu ocaziunea convorbirii convenirii sale cu Andrássy la Salzburg, vorbindu despre eventualitátele resboiului actualu, ar fi disu cá dânsulu e decisu a-si dá totu concursulu, cá nici unu firu de peru alu României sè nu fia atinsu de cinc-va.

Neutralisarea Dunarei. „Deutsche Zeitung“ scrie, cá Germani'a e hotarita dupa resboiu a neutralisá Dunarea si a pune gurele Dunarei sub scutul României libere si independente.

Ambassadorulu italianu din Viena, întrebatu despre o possibila invaziune a Turcilor în Români'a, dupa „Neues Wiener Tagblatt“, ar fi respunsu: „În câtu privesce întrebarea acést'a, poti fi liniiscitu, cáci Români'a e unu statu înruditu cu noi, si înainte de a admite, cá Români'a sè fia nevalita, vom vorbi si noi cuvântulu nostru.“

Don Carlos despre armat'a româna. Unu strainu, carele — precum ni spune „Press'a“ din Bucuresci — a ocupatu o înalta positiune sociala, a adresatu numitului diuaru o epistola despre armat'a româna. Se dice, cá acelu strainu e ênsusi Don Carlos, de aceea ne pare interessantu a reproduce câte-va sire din acea epistola. „Am asistatu la ataculu trupelor române, dice Don Carlos, în contra unei redute turcesci din pregiurulu Plevnei, în diu'a de 11 sept., si trebue sè declaru, cá am remasu cu totulu surprinsu de atât'a curagiu, eroismu si abnegatiune; virtuti demne de trupe îmbetrânte în batalii, dar cari pentru o armata tinera si neexperimentata înca, precum este armat'a româna, nu-si potu gasi explicatiunea, decâtu în mostenirea ce i-a remasu din timpii omerici ai strabunilor ei. Debutulu ei a fostu în contra unei positiuni retransiate, fortificata cu maestría, si avântulu trupelor române a fostu cu atâtu mai admirabilu, cu câtu asemene atacuri obicinuitu se concredu numai la trupe cercate mai dinainte. Atitudinea Românilor înse nu a cedatu întru nimicu acelora; si acést'a este destulu, cá sè dea tierii lor o legitima mândria si sè assigure tóte aspiratiunile ei pentru viitoru.“

Diuarele straine despre armat'a româna. Diuarulu grecescu „Stoa“, scrie, cá armamentulu ostirii române este din cele mai bune si superioru ostirii russesei — si încheia prin a constata cá armat'a româna este „prim'a armata din Orientu“ recomandân-

du-o „că modelu demnu de imitatu de catra popórele orientale.“ — „Pester Lloyd“ vorbindu despre lucrările din urma de la Plevna, dăce : „Românilor se cuvine a li se recunoște si atribui meritulu, că au fostu cei d'ântâi, cari se apucara de lucru.“ Apoi constata de nou, că „nu Rusii, ci Românii au fostu aceia cari la 12 sept. au scapatu la Grivitia onórea dîlei.“

Sciri de pe câmpulu de resboiu.

Batali'a cea mai mare în resboiulu de acuma a fostu aceea ce o anuñciamu pe scurtu în nr. trecut, adeca învingerea Rusilor a supra lui Mukhtar pasia. Scirile ce au sositu de atunce, spunu, că perderele turcilor au fostu cu multu mai mari, decâtu cum s'au crediutu la începutu. Arip'a drépta a armatei lui Mukhtar fu tóta încungiurata de rusi, încâtu 32 de bataliune turcesci fure silite a capitulá. Rusii cuprinsera apoi totu lagarulu turcescu, 36 de tunuri, 2000 de cai, mii de corturi, multe stéguri si tóta munitiunea. Afara de cei 7 pasie, au mai cadiutu în prinsóre 100 de oficeri mai înalti. Perderea totala a turcilor, în ómeni, se urca la nrulu de 16,000. Rusii fure condusi de ênsusi marele duce Mihaiu; rolulu de frunte îl avú generalulu Lazarew. Cu restulu armatei sale Mukhtar, (caruia sultanulu nu de multu i-a datu titlulu de „învigatoru“) a fugitu în cetatea Kars. Rusii au si încungiuratu Karsulu. O alta depesia spune, că armat'a lui Mukhtar se afla în stadiulu disolvării. Panic'a în óstea lui a devinitu grozava.

Scirea invingerii rusilor în Asia a sositu la armat'a de la Plevna sér'a, tocmai când s'a datu semnalulu de rogaciune. Telegramulu marelui duce Mihaiu fu cetitu tuturor bataliunelor; soldatii îl ascultara cu capulu golu, si erupsera în „hurrah“ entuziasticu. Apoi s'au descarcatu salve de tunuri spre Plevna.

Tiarulu si Vilelmu. Tiarulu a însucintiatu numai decâtu pe cale telegrafica pe împeratul Vilelmu despre învingerea ce a căstigatu. Peste o óra si jumetate a si sositu respunsulu lui Vilelmu, care a gratulatu la acestu mare successu.

Împeratul Alessandru prin o cuvântare adressata statului generalu alu seu, a declarat, că dênsulu va remané la armata, va suportá dimpreuna cu ea tóte greutátile resboiului, si va fi martorulu faptelor ei. „Voiu îngriji de armata si de lipsele ei, dîse tiarulu, si de va fi trebuñtia, la apelulu meu tóta Russia va apucá armele cá odinióra!“

Mukhtar pasia, conformu scirilor mai nóue, a si parasitu Karsulu, si s'a retrasu spre Erzerum.

Pe câmpulu de resboiu în Asi'a rusii nisuescu a exploatá învingerea decisetória reportata a supra lui Mukhtar pasi'a; Karsulu e împresoratu, trupele rusesci inaintéza spre Erzerum.

În Bulgari'a s'a începutu atacurile contra positiunilor lui Osman pasi'a; încercările rusilor si a românilor de a ocupá Plevna pâna acuma remasera fara resultatu. În 19 si 20 oct., la ataculu contra redutei cei mari turcesci, românii au avutu peste 900 cadiuti, între cari 200 morti si peste 700 raniti. De si românii dovedira si asta data barbatia admirabile, fusera siliti a se retrage din cauza că inamiculu a fostu mai numerosu. Nu póte fi indoiéla înse, că de si cu sacrificii mari, scopulu va fi ajunsu.

Se colportéza de nou sciri despre negociatiuni de pace; pâna când înse un'a dintre partile beligeranti nu si-va fi secatu cu deseversire puterile, dure, aceste sciri nu potu avé mare importantia.

OE E NOU?

Maj. Sa regin'a îndata dupa Craciunu va plecá spre Anglitora, unde va petrece unu timpu mai în delungatu.

Principele Amadeu nu se va calugarí, precum au anuñciatu mai multe diuare, si dupa cum si noi. Scirile mai nóue spunu, că dênsulu va întreprinde, o catoría mai lunga, si dóra va fi numitu presiedinte alu comisiunii italiene la espositiunea universala din Paris.

O serbare de la Naseudu. Dupa încheierea nrului trecut primiramu urmátorele síre din Naseudu : „La 4 oct. s'a serbatu la noi nu numai diu'a onomastica a Maj. Sale împeratului, dar si diu'a infintiării gimnasiului românu d'aici. Înainte de miédia-di s'a celebratu missa. Sér'a s'a arangiatu de catra comisiunea administrátore de fondulu studentilor morbosí, unu balu cu venitululu destinatu pentru acelu fond, si carele a duratu pâna catra di. Balulu a fostu animatu, de si nu a fostu frecuentatu, cá altadata, ceea ce este a se ascrie timpului nefavoritoru. S'a dantiatu „Român'a“, „Somesiana“ si „Hor'a bucovineana.“ Toaletele damelor a fostu frumóse; au escelatu prin elegantia toaletelor cu deosebire dómnele Elisabeta Tanco, Lucretia Moisilu si Aurelia Popu, apoi domnişioarele Valeria de Popu, Iuliana Siutu, Anastasia Manu, Amalia Piciu si Ofelia Gestel. Totu în acésta sera a arangiatu tinerimea gimnasiale o serenada dlui profes. dr. Niculau Maieru, carele a servitu la acestu institutu 4 ani în calitate de profesor, ér acuma se muta totu în acest'a calitate la institutul teologicu din Sibíu. Gimnasiulu perde pe unu bunu profesor, ér corulu pe unu bunu membru. Tinerulu de cl. VIII. Boneu i-a multiumitu în numele tinerimii gimnasiale prin o frumósa vorbire pentru iubirea si nobilulu zelu cu care a condusu-o în totu decursulu professurei sale, la care d. Maieru le-a multiamitu prin terminii cei mai caldurosi pentru simpathiele manifestate fatia de dsa. *Publiu.*“

Din Orsiova se scríe „Românului“, că la 27. sept. s'a sântitu acolo drapelulu batalionului 86 de honvedi de catra episcopulu românu de la Caransebesiu. Ceremonia s'a seversitu în limb'a româna, la biseric'a româna. Patrón'a acestui drapelu e dsiór'a Gizela Blaskevici din Segedinu, care si pornise spre Orsiova, pentru a luá parte la acésta ceremonía, înse aflându pe drumu, că sântirea se va face în limb'a româna, s'a 'ntorsu napoi de la Baziasiu. Dupa ceremonía religiósá, comandantele batalionului s'a presintatu înaintea corpului seu tînêndu drapelulu în man'a drépta, si-a pronuñciatu unu discursu mai întâiu în limb'a ungara si-apoi în cea româna. Dupa sfintirea juramêntului, s'a presintatu înaintea batalionului episcopulu de la Caransebesiu în fruntea clerului, si-a tînutu o predica în limb'a româna, esplicându soldatilor ce însemnéza semnele de pe drapelu. A urmatu banchetu. Orasiulu întregu, locuitu în cea mai mare parte de Români, s'a asociatu la acésta serbare; singuri ungurii s'aretara nemultiamiti, din cauza că ce-

remon'a s'a 'ndeplinitu în limb'a româna si dupa ritulu ortodocsu.

Dlu George Asachi, nepotu alu venerabilului si multu regretatului scriitoru betrânu G. Asachi, precum cetimu în „Steu'a Romaniei“, a fostu decoratu pe câmpulu de lupta de la Plevna cu medalîa „Virtute militare.“

Capitanulu Valter Maracineanu, eroulu mortu la Grivitia, va fi eternisatu. Municipalitatea Bucurescilor a decisu, că stradă din vecinătatea casei repausatului sê pörte de acuma înainte numele acestui bravu militaru.

Doi eroi români eternisati. Cetimu în „Steu'a Romaniei“, că primari'a orasiului Focsiani a decisu, că doue din stradele acelu orasiu sê pörte d'aci înainte numele bravilor oficeri români Siontiu si Botescu, amândoi din Focsiani, cari au muritu că niste eroi pe câmpulu bataliei la Plevna.

Bulgarii si Macedonenii. Dlu Grandea a scrisu în „Resboiulu“, că în Macedoni'a sânt unu milionu de Români. Numai decâtu s'a si gasitu unu bulgaru, A. Ivanov, care a respunsu prin unu articolu lungu, că în Macedoni'a nu sânt decâtu optu sate românesci; locuitorii ceialalti toti sânt bulgari. Articolulu probéza atât'a netolerantia, încâtu redactiunea „Resboiului“ cu totu dreptulu dice: „Veniti, Românii . . . si vedeti, ce recunoscintia veti avé sê culegeti de la aceia, pentru a caror libertate fratii vostri isi vérsa sângele cu atât'a vitejia si abnegare peste Dunare! Sórele libertätii n'a lucitu încä pe pamântulu Bulgariei, si deja se afla câti-va dintre fiii ei, cari au curajulu d'a vini chiar acum, când tunurile române bubuiescu la Plevna si a spune, că în Macedoni'a nu sânt decâtu optu sate de Românii . . . Selavii de adi viséza sê fia tirani mâne! Acei, pentru a caror libertate se gertfescu mii de Rusi si Rumâni, aru dorî, nici mai multu nici mai puçinu, decâtu sê înlocuiesca ei supremati'a musulmana a supra Românilor de la sudulu Balcanilor. Déca este sê dâmu unu consiliu apostolilor slavismului, este celu urmatoru: Mai curându séu mai târdiu supremati'a musulmana va cadé în peninsul'a Balcanica. Dar a se leganá cu credinti'a, că o va înlocui supremati'a slava, este o amara si trista ratecire.“

Magiarii din Fiume, — scrie „Politik“ — celebrându pretinsele victorii turcesci, cutreerau stradele strigându: „Traiesca Turcii.“ Soldatii din regimentulu de linia Kusevici, compusu din Români, considerându urările turco-fililor că insulte si batjocure la adres'a conationalilor lor, cari se lupta în contra Turcilor, au navalitu a supra lor. Ómenii politiei luându pe demonstratori sub scutul lor, s'a facutu între dânsii si soldatii Români, o ciocnire sângerósa, în care au fostu raniti doi aginti politienesci, si a nume comissarulu Wolf si unu serginte politienescu.“

Biserica si scóla.

Program'a gimnasiului din Naseudu, primita dílele aceste, ni anuncia, că la acelu gimnasiu în anulu trecutú au studiatu 171, la scóla normala si de fetitie de acolo 219, la scóla normala din Monoru 65, la cea normala din B. Prundu 126, la cea poporala triviala din Sân-Georgiu 210, la cea triviala din Teleiu 117.

Costumul preotilor din Romani'a, precum

se scie, tocmai acuma se afla în stadiulu d'a se reformá. Dlu M. C. Statescu din Craiova scrie în „Român'a Libera“, că celu mai bunu si celu mai nimeritu costumu preotiescu de întrodusu pentru clerulu din Romani'a ar fi acela alu preotilor români din Transilvani'a; si astfelu totu-odata s'ar puté introduce uniformitatea costumului preotiescu între preotii aceleiasi natiuni.

Sarutátorele. Díarulu „Russ. Gaz.“ scrie, că în despartiemântulu Chinesma în Russi'a s'a ivitu o nóua secta religiósa, ai carei aderinti séu mai bine aderinte se numescu de poporu „Miresele lui Christos“ séu „Sarutátorele“, căci numai fecióre i apartínu. De la aderintele acestei secte se cere o viétia fecioréscă, că astfelu în viétia viítóre sê póta trece cá niste adeverate mirese ale lui Christos. Nici odata nu li e permisú sê mérga la scaldă, nici sê mânce bucate dulci séu sê se culce în patu móle; din contra trebuie sê se spele câtu mai raru si sê se feréscă de ori ce înmoiare a corpului. De cumva óre-care se bolnavesce, nu-i iertatu sê întrebuintieze lécuri, căci bólele sânt tramise de Dumnedieu, si a se opune vointiei Lui este pecatu. La convenire cu barbatii, li e permisú sê-i sarute, de aice si numele lor „Sarutátorele.“ Capulu sectei e unu plugaru betrânu, care cercetéza din când în când pe aderintele sale, si aduna de la ele — bani.

Societati si institute.

Din Beiusiu ni se scrie, că Societatea de lectura a tinerimei studióse la gimnasiulu de acolo s'a constituitu, sub presiedinti'a Rev. D. directoru gimnasialu Petru Mihutiú, astfelu: presiedinte fu aclamatu dlu professoru Iuliu Papfalvai, notaru alu corespundintielor Basiliu Dumbrova, notaru alu siedintielor Ioanu Albu — ambii studenti de cl. VIII., cassaru Iuliu Nistoru, bibliotecaru Patriciu Popu, vice-bibliotecaru Ioanu Evutianu studinti din a VII. cl.

Societatea „Inocentiu Micu Clainiana“ a alumnilor seminariali din Blasiu, tînându în 11 a. l. c. siedinti'a pentru alegerea oficialilor sei pe anulu scolaristicu 1877—8, si-a alesu pe urmatorii membrii: Ioanu Butnariu scol. de a. IV-lea presiedinte, Ioanu Deacu teol. de a. IV-lea notariu alu corespundintielor, Dionisiu Aronu teol. de a. III-lea cassariu, Iuliu Mihali teol. de a. II-lea controloru, Ioanu Ghisioiu teol. de a. II-lea bibliotecariu, Georgiu Barbatu teol. de a. I notariu alu siedintielor si Romulu Orbeanu teol. de a. IV-lea redactoru alu foi „Furnic'a.“

Societatea de lectura „Iulia“ a junimei române dela universitatea din Clusiu s'a constituitu pentru anulu scol. 1877/8 în modulu urmatoru: presiedinte: Dr. Aureliu Isacu, avocatú; vicepresiedinte: Absolonu Todea, juristu; secretariu: Petru Dulfu, stud. fil.; notariu Beniaminu Popu, stud. fil.; cassariu: Nicolau Ciacanu, stud. med.; bibliotecaru: Iacobu Majoru, stud. med. În decursulu lunei venitóre se va edá unu raportu generalu despre starea si activitatea acestei societäti de la infintiarea ei pâna în presinte.

Literatura.

O descoperire de mare importantia. Eminentulu professoru de limb'a româna la scóla limbelor orientale din Paris, dlu Emile Picot, scrie „Românulu“, că dlu T. Uspenski, professoru la universitatea din Odessa, a cercetatu dílele trecute la Londra cu

de-a menuntulu manuscrisele, pe cari museulu britanicu le-a capetatu de la reposatulu D. Curzon, si între acele manuscrise a aflatu si o „Tetrevanghe lie“ românesca. Acestu volumu, pe câtu se pare, a fostu scrisu pentru Domnulu României Petru Cercel, de catra unu ieromonachu din Bulgaria; elu póta dat'a 1574. Manuscrisulu de la Londra dar este celu mai vechiu monumentu cu data sigura alu limbei române, din câte se cunoscú pâna astadi. Faimós'a Psaltire a lui Coressi s'a tiparitu numai la 1577, adica trei ani mai târdiu. Va fi datorí'a filologilor români d'a studiá mai de aprópe acestu tesauru. Intre manuscriptele lui Curzon se mai afla alte dóue Tetrevanghelií slavice, cu inscriptiuni atingátore de Români. Dlu Uspenski ísi propune a publicá în curêndu în Russia rezultatulu cercetárilor sale.

Calindare noue. La Bucuresci în editur'a dlor Mihalescu et. Luis librari-editori au aparutu urmátorele Calindare pentru anulu 1878: Calindarul pentru toti, Calindarul amasantu si Calindarul Halimalei séu 1001 de nopti. Mai pe largu nu putemu sè scriemu despre ele, càci nu le-amu vediutu.

Carti noue. „Invetiatura elementare despre dogmele bisericeii ortodoxe de resaritu“; pentru clas'a III. din licee, de St. Calinescu, Bucuresci. — „Panslavismulu si pericolele sale pentru Europa“, de George Brateanu, Bucuresci. — „Principii de retorica româna“, (de?) Bucuresci.

Diuare noue. Sub titlulu „Buletinulu telegraficu“ a aparutu la Bucuresci o publicatiune de tóte dilele, în cinci limbi: româna, russa, francesca, gréca si germana. Ea promite s'apara în fia-care dí de trei ori. — „Curierulu de Tecuci“, la Tecuci, odata pe septemâna. — „Ostasiulu Românu“ si „Telegramele“, amendóue la Bucursci, celu d'ântâiu odata în fia-care dí, alu doile de dóue ori pe dí.

T e a t r u.

Dlu Milo — precum ni spune „Natiunea Româna“ — în érn'a víitóre va jocá în Iasi, unde se dice, cà ar fi contractatu unu angagiamentu cu directi'a teatrului iesianu.

M u s i c a.

La Bucuresci a esítu de sub tiparu: „Destéptate Române!“, himnu eroicu de Andreiu Muresianu, pentru patru voci cu acompaniare de pianu, de Leopoldu Stern.

Industria si comerciu.

Dlu W. Krafft a deschisu în Blasiu o libraria româna. Necesitatea acesteia erá adâncu simtita. Dlu libraru a edatu si unu catalogu de cartile ce le are deja pentru vëndiare, care se va tramite gratis si franco ori cui ilu va cere. Pretiurile opurilor sânt fôrte scadiute, cu deosebire a celor din Români'a, cari pân'acuma la noi se vindeau fôrte scumpu. Tragemu deci atentiunea on. publicu a supra acestei librarié, si o recomandâmu cu tóta caldura. a.

Suvenirea mortiloru.

Gruia Liuba, advocatu în Vêrsietiu, unu tineru cu frumóse calitáti spirituale, a repausatu în

tifus. Repausatulu nostru amicu a fostu ginerele dlui V. Babesiu.

Voci din publicu.

Nr. 128. Onorata redactiune!

Dilele din urma amu capetatu de la ministeriulu de culte si instructiune publica din Români'a pentru societatea „Arborósa“ 250 franci. Ve rugâmu deci, stimate Domnule redactoru, a publicá în stimat'a Ve fóia urmátorea multiamita publica:

Societatea academica „Arborósa“ se simte pré fericita în momentulu, când ísi produce multiamit'a sa publica înnaltei camere leginitóre a României, care a binevoitu a votá la propunerea ilustrului Domnu P. Gradisténu 1000 lei pentru subventionarea societátilor de cultura nationala din Austro-Ungaria. Primindu dilele trecute presedintele susu numitei societáti o adresa de la înaltulu ministeru de culte si instructiune publica a României dimpreuna cu unu grupu cu 250 de franci, arborosenii ísi esprima aice o multiamita, care e pré debila pentru jertfa-li oferita, si pré departe de ceea ce simte în adevêru inim'a lor.

De la comitetulu societ. acad. „Arborósa“

Z. Voronca
v.-pres.

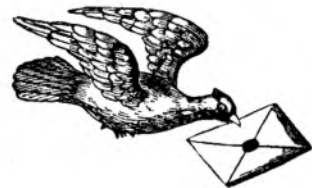
C. Morariu
secretaru.

Cuthia de epistole.

— *Respunsuri.* —

Opere de dr. Dragescu. La subscrisulu se afla de vëndutu din operile lui Dr. I. C. Dragescu: „Amoru si Patria“ si „Doru si sperantia.“ — Dr. A. P. Alexi în Naseudu.

Post'a Redactiunii.

Dlu D. P. in Caransebesiu. Din „Cavalerii Noptii“ nu mai avemu nici unu esemplaru.

Dlu T. B. in Siomcuta-mare. Abonamentulu a sositu. Fóia se tramite.

Dlu P. T. Impartesíri anonime nu putemu publicá, càci fiindu respundiatori, celu putínu noi trebuie sè scimu numele tramitietorului.

Dlu P. C. in Oradea-mare. A sositu târdiu. De alta-data serie-ni îndata, fia câtu de scurtu.

„Fortun'a de la resaritu.“ Nu este la înnaltímea subiectului ce cânta.

V. in B. A-ti spune de acuma, cà puté-vei face vr'unu serviciu literaturéi nóstre? e greu. Dar de simtiesci vocatiune, lucrâ! Este înca nu se potú întrebuintia.

Noroculu si intieleptiune. Traducere. Nu e reesíta. În locu de versuri, tramite-ni mai bine însciintiári despre viétia sociala de pe acolo!

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.